

De Orgelvriend

Orgaan van de

Vereeniging

Van

Orgelvrienden

59^e jaargang nummer 6

inhoudsopgave

<u>Mededelingen bestuur</u>	2
<u>Notulen vorige vergadering</u>	4
<u>Orgelreis, de fam. Bätz</u>	5
<u>Het orgel in de Grote- of St. Laurenskerk te Weesp</u>	6
<u>Orgel Petruskerk in Woerden</u>	7
<u>Orgelconcert met improvisatie, samenzang en literatuur</u>	9
<u>Planning Seizoen 2014/2015</u>	10
<u>Planning seizoen 2015/2016</u>	10

Mededelingen bestuur

Uitnodiging voor de orgelreis DV 23 mei 2015

Anvangst: 10.00 uur, Grote Kerk te Weesp
14.15 uur, Petruskerk te Woerden

Wat vliegt zo'n orgelseizoen voorbij. De jaarvergadering van het orgelseizoen 14/15 lijkt nog maar even geleden en nu zijn we weer toe aan de orgelreis.

Dit keer gaan we naar Weesp en Woerden. Twee interessante Bätz orgels die zeer de moeite waard zijn. Naar ik begreep is de vereniging ooit al eens op bezoek geweest in de Petruskerk te Woerden. Misschien voor een enkel lid dus de tweede keer in deze kerk. Ik heb wel begrepen dat het orgel intussen is verbeterd.

Ook dit jaar gaan we weer met de auto naar de genoemde kerken te Weesp en Woerden. Met de bus is helaas kostentechnisch niet meer haalbaar. Probeer zoveel mogelijk te carpoolen en heeft u nog plaatsen over in de auto, laat u het a.u.b. weten aan een van de bestuursleden. Schroom niet om contact op te nemen met een van de bestuursleden voor een mooie carpool-afpraak. We worden in Weesp om 10.00 uur verwacht. Meer informatie over plaats en parkeren vindt u in het artikel "Orgelreis zaterdag 23 mei 2015" van Maarten Vos. Let u op de reistijd en de drukte op de weg alsook de loopafstand tussen parkeerplaats en kerk.

Traditiegetrouw bezoeken we ook weer aan het einde van de dag een Chinees restaurant. Adres daarvan hebben we op dit moment nog niet omdat Maarten en Corrie nog aan het voorproeven zijn. We weten dat we dat aan hun kunnen overlaten.....

Voor de jeugdige leden die (nog) niet van Chinees eten houden kan een alternatief (frites) menu worden geregeld. Laat dit bij opgave (bij Floris) even weten.

Al met al belooft het weer een dag te worden met veel orgelmoois!

Verderop in deze Orgelvriend vindt u informatie over de orgelreis, de prijzen, opgave, aanvangstijden en de betreffende orgels. Ik hoop u dan ook weer allemaal in goede gezondheid te mogen ontmoeten in Weesp en Woerden.

Na de orgelreis hebben we vakantie. Noteert u alvast de eerste vergadering in het nieuwe seizoen in de agenda? Dat wordt **19 september 2015** in de Grote Kerk te Zierikzee. De ijverigen onder ons kunnen misschien alvast zoeken naar een mooi stukje muziek (voorstel Rinus Verhage: Hollandse koraalkunst) om op het Kam en Van der Meulen orgel te spelen. Hierover later meer.

We zien er naar uit!

Namens het bestuur,
Krijn Padmos, voorzitter

De praktische zaken rondom de orgelreis

Tijd	Plaats (adressen: zie artikel Maarten Vos elders in dit blad)
10.00 uur	Grote- of St. Laurenskerk te Weesp - ontvangst en welkomstwoord - bespeling van het orgel door deelnemers.
13-14.15 uur	Reis naar Woerden en tijd voor het nuttigen van de door u meegebrachte lunch.
14.15 uur	Petruskerk te Woerden - ontvangst door Dhr. Ad van Pelt - bespeling van de orgels door deelnemers.
17.30 uur	Einde.
Na 18.00 uur	Het bekende <i>VVO Diner</i> bij Chinees Restaurant. Locatie volgt op 23 mei. (voor jeugdleden die niet van chinees eten houden kan iets alternatiefs worden geregeld. Laat dit bij opgave weten) .

U ziet: een programma met interessante orgels! Om de dag goed te laten verlopen zijn er een aantal dingen belangrijk om te weten:

Vooraf:

- U kunt zich **per mail** opgeven bij de penningmeester, Floris van Gils (florisvangils@live.nl). Eventueel kan dit ook per telefoon (06-52290709)
- Als u zich opgeeft, dient u dat *uiterlijk vrijdag 15 mei* te doen. Als u zich daarna op wilt geven is dat (om organisatorische redenen) niet meer mogelijk of erg lastig. Bij afmelding na deze datum moeten we u € 20 in rekening brengen (tenzij door ziekte of andere onvoorziene omstandigheden, natuurlijk). Dit is allemaal wat 'strenger' dan eerdere jaren,

maar onze ervaring is dat we soms tot op het laatste moment nog wijzigingen krijgen in het aantal deelnemers en dat is bepaald niet leuk.

- Bij uw opgave dient u te vermelden **wat** u gaat spelen en ook **waar**. Gaarne ook een indicatie van de **tijdsduur** van de te spelen stukken aangeven. Houdt u a.u.b. rekening met de lengte van uw te spelen werk. We willen graag iedereen aan bod laten komen.

Denkt u op voorhand ook alvast na over uw registratie?

** Belangrijk is te weten dat de klavierkoppels tijdens het spelen **niet** getrokken mogen worden. Dit om schade aan het orgel te vermijden.

- De **kosten** voor de orgelreis zijn:
  1. voor jeugdleden tot en met 16 jaar €30;
  2. voor gewone leden: €35,- per persoon
  3. voor niet-leden €40,-

Dit bedrag kunt u (*bij voorkeur*) overmaken op het rekeningnummer van de penningmeester of ter plekke (liefst gepast) voldoen aan Floris.

Het rekeningnummer is: IBAN: NL66INGB0001577216 t.n.v. Penningmeester VVO.

- We hopen ook dit jaar weer met eigen vervoer richting Weesp en Woerden te reizen. Schroom niet om contact op te nemen met een van de bestuursleden voor een mooie carpool-afspraak.

Notulen vorige vergadering

Verslag van de workshop "Zondag van de goede Herder/ Psalm 23" op 18 april 2015 in de Dorpskerk te Barendrecht.

Aanwezig: 21 leden en belangstellenden en de 2 gastheren.

Afwezig met kennisgeving: G. Heijstek, H. Westdorp, K. Don, P. Kieviet en A. Kieviet.

Workshopleider: H. Van Gelder

De workshop handelt over psalm 23. Het vergadergedeelte is beknopt.

Opening

De voorzitter van de vereniging opent de vergadering met het lezen van Psalm 23 en gaat voor in gebed.

Mededelingen

K. Don is afgemeld vanwege ziekte. In mei zal hij een operatie moeten ondergaan. We wensen hem en zijn vrouw veel sterkte.

Bij R. Bestman is een dochtertje geboren. We feliciteren de familie Bestman van harte.

Er worden mededelingen gedaan omtrent het concert " Vier je vrijheid" op 18 april en het herdenkingsconcert voor Klaas Bolt op 16 mei.

Workshop

De heer S. Hoek, Kerkrentmeester, geeft een lezing over de geschiedenis van de Barendrechtse Dorpskerk en geeft hierna het woord aan de heer H. Van Gelder, organist van de Dorpskerk.

De heer van Gelder geeft een lezing over de geschiedenis en restauratie van het orgel van de dorpskerk te Barendrecht en laat daar bij enkele facetten van het orgel horen. Hierna geeft hij een inleiding op Ps 23 door de eeuwen heen. Na dit theoretische deel spelen de leden van de vereniging het door hen ingestudeerde werk.

Een overzicht hiervan is hieronder opgenomen.

1. Psalm 23 koraalvoorspel met koraal van Jaap Nieuwenhuysse
Zingen vers 1, 2 en 3 (berijming 1773)
Organist: Cees Grinwis
2. Improvisatie over “The Lord’s My Shephard”
Organist: Jowan Tanis
3. Psalm 23, 2 variaties + koraal in altligging.- Maarten Vos
Organist: Maarten Vos
4. Psalm 23 - Martien de Vos
Organist: Floris van Gils
5. De Heer is mijn Herder
Organist: Maarten Tanis
6. Psalm 23, 3 variaties-J.P. Sweelinck
Aansluitend zingen: (Petrus Dathenus)
Harmonisatie - Claude Goudimel
Organist: Riet Hoekman:
7. Improvisatie over psalm 23
Organist: Ard van der Linden
8. d’Almach’tge is mijn Herder en Geleide – Rutger van Mazijk
Zingen vers 1 (Liedboek 13B)
Organist: Krijn Padmos
9. Psalm 23 - Martien de Vos
Organist: Martien de Vos
10. Mijn Herder is de Heere God – Hans van Heemst
Zingen vers 1-5 met beurtzang.
Organist: Hans van Heemst.

Orgelreis, de fam. Bätz

Het programma voor die dag ziet er als volgt uit: 10 u.tot 13 u: orgel in de Grote Kerk te Weesp. Vanaf 14.15 u. tot 17.30 u: orgel van de Petruskerk in Woerden. We krijgen deze dag te maken met twee geheel verschillende instrumenten uit de familie Bätz.

Misschien is het nuttig om eerst even iets te vermelden over deze beroemde orgelmakersfamilie. De eerste hier in Nederland werkzame Bätz was Johann

Heinrich Hartmann Bätz. (1709-1770). Hij was afkomstig uit het Duitse plaatsje Frankenroda in Thüringen. Misschien heeft hij nog met Joh. Seb. Bach te maken gehad of heeft hij hem gekend want Bach's werkterrein is niet ver daarvandaan gelegen. Hij was tot 1733 in de leer bij Christoph Tieleman in Gotha. Daarna vertrok hij naar Nederland en trad in dienst bij Christian Müller en hielp met de bouw van het grote orgel in de Haarlemse Bavokerk. In 1739 vestigde hij zich in Utrecht als zelfstandig orgelmaker waar hij 16 orgels maakte.

Zijn zoon Gideon Thomas (1751-1820) kreeg in 1772 de leiding over het bedrijf. Diens broer Christoffel Bätz (1755-1800) vestigde zich ook als zelfstandig orgelmaker maar bleef wel met zijn broer Gideon samenwerken.

Het bekendste familielid is Jonathan Bätz (1787-1849), zoon van Christoffel. Hij en zijn broer Johan Martin Willem Bätz (1789-1836) werden hoofdzakelijk in het bedrijf van hun oom Gideon opgeleid. Na Gideons dood in 1820 nam Jonathan de leiding van het bedrijf over. In 1831 begon Johan Martin Willem voor zichzelf. De meesterknecht bij Jonathan Bätz was Christian Gottlieb Friedrich Witte (1802-1873) die in 1833 mede-eigenaar van het bedrijf werd en in 1839 trouwde met een kleindochter van Gideon Bätz. Na de dood van Jonathan in 1849 werd het bedrijf geheel overgenomen door Witte, die de firma omdoopte in Fa. Bätz-Witte. De firma bouwde +/- 60 orgels van hoge kwaliteit en met het specifieke klankkarakter.

Bekende orgels van Johann Heinrich Hartmann Bätz zijn: Den Haag, Luth. Kerk (1759-1762), Woerden, Petruskerk (1768), Zierikzee, St. Lievensmonsterkerk (1770) helaas verloren gegaan door brand.

Bekende orgels van Jonathan Bätz zijn: Harderwijk, Grote kerk (1827), Amsterdam, Ronde Luth. Kerk (1830), Utrecht, Domkerk (1825-1831) (met gebruikmaking van veel pijpen uit de 16^e eeuw) en Woerden, Luth. Kerk (1846).

Het orgel in de Grote- of St. Laurenskerk te Weesp.

Dit fraaie orgel werd in 1823 gebouwd door Jonathan Bätz als tweeklaviers instrument met aangehangen pedaal.

In de loop der tijd hebben veel orgelmakers er aan gewerkt. Jonathan Bätz had het in onderhoud van 1828-1846, Kam en van der Meulen in 1847-1848, Chr. G. F. Witte 1852-1902. In 1891 werd de lichtgeschilderde orgelkas overgeschilderd met donkere imitatie eiken kleur. In 1937 onderging het orgel door orgelbouwer Sanders te Arnhem een diepingrijpende verandering door een vrij pedaal aan te brengen d.m.v. een unitlade met elektrische traktuur. In de periode 1969 tot 1978 werden zowel de laatgotische kerk als het orgel gerestaureerd. Door orgelmaker S.F. Blank te Herwijnen werd het orgel gerestaureerd.

Deze nam de situatie van 1823 als uitgangspunt en alle voorheen aangebrachte veranderingen werden ongedaan gemaakt.

Zo kreeg het orgel zijn aangehangen pedaal terug en het naar oud voorbeeld gereconstrueerde pedaalklavier.

De kas, in Empire detaillering, is verdeeld over Hoofdwerk en Rugpositief.

Het bedoeling is om in de toekomst ook de gehele kast weer te schilderen in de oorspronkelijke witte- of appelbloesemkleur.

Sinds 1996 is Christine Kamp de vaste organiste van dit buitengewoon fraai klinkende orgel.

Dispositie:

Hoofdwerk	Rugwerk	Pedaal
Prestant 16 (disc.dubb.	Prestant 8	N.B. aangehangen
Bourdon 16	Holpijp 8	Van C-d1
Prestant 8	Octaaf 4	
Roerfluit 8	Roerfluit 4	
Octaaf 4	Gemshoorn 2	
Octaaf 2	Flageolet 1	
Quint 3	Mixtuur 3,4,5,6, st.	Calcant
Mixtuur 4,6,8,st bas/disc	Quint 1 1/3	
Sexquialter 3 st	Sexquialter 2 st (disc)	
Cornet 5 st.	Fagot 8	
Trompet 8 bas/disc.	Tremulant	
Vox Humana 8bas/disc.		
Tremulant		

Klavierkoppeling.

4 spaanbalgen. Winddruk 76 mm. Afsluiter op beide manualen

In Weesp kunt u op verschillende plaatsen parkeren. Mijn ervaring is dat je het beste kunt staan op de Ossenmarkt. Daar is het gratis parkeren. Vanaf de parkeerplaats loopt u de brug over. Vanaf de brug ziet u vanzelf de toren van de Grote Kerk. Ongeveer 10 minuten lopen. We worden om 10.00 uur in de kerk verwacht.

Orgel Petruskerk in Woerden

Omstreeks 1460 werd door de bekende orgelmaker Pieter Gerritz. in de Petruskerk een orgel gebouwd. In 1477-1479 was hij het ook die het orgel bouwde in de Nicolaikerk in Utrecht waarvan de kas nu nog steeds in de Koorkerk van Middelburg te zien is.

In 1554-1555 werd door Hendrik Niehoff uit 's Hertogenbosch uitgebreid aan dit orgel gewerkt. Of dit een uitbreiding of een totale vernieuwing betrof is niet duidelijk.

In 1672 vond er een grote kerkbrand plaats die het gehele kerkinterieur verwoestte inclusief het orgel.

Pas in 1766 kreeg Johann Heinrich Hartmann Bätz de opdracht om een geheel nieuw orgel in de Petruskerk te bouwen. Op 5 mei 1768 werd het instrument in gebruik genomen. Op het hoofd- en rugwerk is veel snij- en beeldhouwwerk aangebracht in Rococostijl door Johannes Schaddeé uit Leiden. Op de middentoren van het hoofdwerk prijkt koning David. Op het rugwerk staat het stadswapen van Woerden. In 1821 werd tijdens een reparatie de originele stemming door Johann Caspar Friedrichs uit Gouda vervangen door de gelijkzwevende.

Alle laden, 5 spaanbalgen en vrijwel alle pijpwerk zijn nog aanwezig. Wel zijn er door veel orgelmakers in het verleden veel zogenaamde "verbeteringen" aangebracht. In 1911 is door Mart. Vermeulen te Woerden een 3^e klavier aangebracht met een zwelkast. Alle in het verleden aangebrachte wijzigingen zijn in 1969 weer ongedaan gemaakt door Gebr. van Vulpen te Utrecht. In 1992 vond een herintonatie plaats eveneens door van Vulpen. Sinds 1986 is Ad van Pelt hoofdorganist in de Petruskerk van Woerden.

De huidige dispositie is als volgt:

Hoofdwerk (C-d3)	Rugwerk (C-d3)	Pedaal
Prest. 16' dubbel va cis1	Pres.8 (disc dub.va cis1	Bordon 16
Baardpijp 8	Holpijp 8	Prestant 8
Quintadeen 8	Octaaf 4	Octaaf 4
Roerfluyt 8	Fluyt 4	Fagot 16
Octaaf 4	Nassat 3	Trompet 8
Fluyt 4	Superoctaaf 2	
Quint 3 (disc. dubbel)	Mixtuur 3-4-5-6 st.	
Octaaf 2 (disc.dubbel)	Cornet 4 st.	Verder: Winduyting,
Nagthoorn 2	Trompet 8	Drie afsluitingen
Mixtuur 4-6-7 st.	Trambland tot. Ruckpositif	Toonhoogte:
Trompet 8		A is 432HZ bij 16 gr Celcius
Vox Humana 8		
Trambland tot Vox Humana 8		

Belangrijk: De klavierkoppels mogen tijdens het spelen niet uitgetrokken worden!

In Woerden kun je nergens gratis parkeren, of het moet ver van het centrum af zijn. Het beste kunt u parkeren in de parkeergarage aan de Meulmansweg. In de garage neemt u de uitgang Meulmansweg.

Op straat gaat u naar links en na 50 meter ziet u aan de rechterkant de Petruskerk staan. Neem niet de toreningang maar de ingang aan de koorzijde. Daar wordt u om 14.15 uur verwelkomd door de organist van de kerk, Ad van Pelt.

Traditiegetrouw kunnen we weer gaan eten bij de Chinees. Het adres zal u op deze dag worden bekendgemaakt.
Ik wens u een fijn Bätz-orgeldag toe.
Maarten Vos.

Er staat ook nog een bureau orgel in de kerk uit 1800, gebouwd door Axsen. (8,8,4,2)

Orgelconcert met improvisatie, samenzang en literatuur

op het Meere-orgel in de Hervormde Kerk te Sommelsdijk
- herdenking Klaas Bolt (1927-1990) –

Op D.V. zaterdagavond **16 mei (aanvang 20.00 uur)** hoopt musicus **Paul Kieviet** een orgelconcert te geven op het Meere-orgel in de Hervormde Kerk te Sommelsdijk.

Voor verdere informatie: zie de site en de media.

Planning Seizoen 2014/2015

Hieronder vindt u de planning voor het komende VVO-seizoen 2014-2015.

In iedere orgelvriend zal een update van de planning worden gegeven zoals u inmiddels van ons gewend bent. We hopen op een goede opkomst.

Uiteraard geldt voor alle data: Deo Volente.

11 oktober	Orgelconcours Herv. kerk Oude-Tonge
01 november	Jaarvergadering Nieuw Rijsenburgh te Sommelsdijk 14.00 uur)
10 januari	Workshop <i>Orgelbüchlein</i> olv Kees van Houten (14.00)
21 februari	Speelmiddag Rehobôthkerk te Sommelsdijk (14.00)
21 maart	Speelmiddag RK kapel te Melissant (14.00)
18 april	Workshop "psalm 23 door de eeuwen heen" in Dorpskerk te Barendrecht o.l.v. Hans van Gelder (14.00)
23 mei	Orgelreis naar Bätzorgels in Weesp en Woerden

Planning seizoen 2015/2016

19 september	Jaarvergadering Nieuwe Kerk Zierikzee aansluitend speelmiddag
november	ntb

EMAIL

Voor een vlotte communicatie met de leden is het fijn om uw e-mail adres te hebben.

Hebben we uw e-mail adres nog niet, of is dit onlangs gewijzigd, dan graag deze mailen aan de redactie: riethoekman51@gmail.com